

A méz termelésének szabályozása az Európai Unióban

Bevezetés

Napjainkban a világ méztermelése éves szinten mintegy 1,2 millió tonna körül mozog. Az Európai Unió Kína után a méz második legnagyobb termelőjének számít, a termelést elsődlegesen meghatározó időjárási viszonyoktól függően évi 110-130 ezer tonnás mennyiséggel. A tagállamok közül a legjelentősebb termelők Spanyolország, Franciaország, Görögország, illetve Németország; az előállított méznek több, mint kétharmada vegyes virágméz. Annak ellenére, hogy a Közösségben az egy főre jutó mézfogyasztás nem különösebben magas (kb. 0,7 kg/év), az EU csak mintegy 50-55%-ban tudja fogyasztását a belső termelésből kielégíteni. Évente 120-140 ezer tonnára rúgó behozatalával az Unió a méz világkereskedelmének meghatározó szereplője: az importőrök rangsorában az első helyen áll.

A méztermelés szabályozása

Hagyományos értelemben vett piacszabályozásról, más néven közös piaci rendtartásról az Európai Unióban nem beszélhetünk. Nincsenek termelési korlátozások, nincs árszabályozás, nincsenek központi intervenciók felvásárlások. A Közös Agrárpolitikát megalapozó több ezernyi jogszabályból összességében nagyon kevés foglalkozik a mézzel (általában több terméket is érintő állategészségügyi, illetve élelmiszer-ipari jogszabályok). A kimondottan mézre, illetve a méz termelésére vonatkozó előírások közül a legfontosabb jogszabály egy 1974-ben kiadott előírás, amely elsősorban minőségi követelményeket határoz meg a termékkel kapcsolatban. Érdemes megjegyezni, hogy az ebben foglaltakat a Magyar Élelmiszerkönyv 1997. január 1-től hatályban lévő, 1-3-74/409 számú előírása tartalmazza.

A piacszabályozás területéhez kapcsolható viszont az a több évre szóló, 1997-ben elindított támogatási program, amelynek fő célja a méhészeti

termelés, illetve a méhészeti termékek (s ezen belül elsősorban a méz) értékesítési feltételeinek javítása. A program sikeres végrehajtása egyben növelheti az Európai Unió belső termelését (így az önellátottság szintjét is), csökkentve ezzel a Közösség import-függését.

Az EU évente összesen 15 millió EURO (1 EURO=kb. 260 Ft) közösségi hozzájárulást biztosít a tizenöt tagállam számára a fent említett célok megvalósítása érdekében. Ebből az összegből az egyes tagállamok az úgynevezett „professzionális”, tehát legalább 150 méhcsaláddal rendelkező méhészek számára nyújtanak részesülést. (Azt, hogy a méhészkedés az Unióban elsősorban kiegészítő tevékenységnek, hobbynak számít, bizonyítja, hogy az EU kb. 435 ezer méhészből mindössze 13 ezer tartozik ebbe a kategóriába.) A tagállamok a 15 millió EURO nekik járó részét kötelesek ugyanakkora összeggel saját költségvetésükből kiegészíteni.

A program végrehajtásáért nem csupán az állami szervek (minisztériumok), hanem velük közreműködve az adott tagállamok nemzeti méhészszövetségei és szakmai szervezetei felelősek. E szervezeteknek közösen kell éves programokat készíteniük, amely kitérnek az adott ország méztermelésének hátterére és feltételrendszerére, tartalmazzák a megvalósítani kívánt célokat, az igénybe venni szándékozott eszközök részletes meghatározását, költségbecslést, regionális és nemzeti szintű pénzügyi tervet, a tagállam mézre és méhészetre vonatkozó jogszabályainak ismertetését. Mivel az EU költségvetéséből származó pénzek felhasználását rendkívül szigorú szabályok határozzák meg, a programoknak ellenőrzési tervet és értékelési eljárásokat is tartalmazniuk kell.

A támogatás a következő célok eléréséhez vehető igénybe:

- méhészt egyesületek részére technikai segítség biztosítása (a méz termelési feltételeinek javítása érdekében),

- a varroasis atka és egyéb betegségek elleni védekezés,
- a vándoroltatás körülményeinek javítása,
- a laboratóriumi vizsgálatokhoz szükséges eszközök beszerzésének támogatása,
- minőségjavító céllal folytatott kutatási programok támogatása.

A fejlesztési program végrehajtásáról az EU három évente összefoglaló jelentést készít.

Harmadik országokkal folytatott kereskedelem

A „harmadik országokkal való” kereskedelem kifejezés alatt az Európai Közösségben a külső, azaz nem EU-tagállamokkal folytatott áruforgalmat értik. Az Unió egyik tagországából egy másik tagországba történő értékesítés az egységes belső piac létrejöttétől (1993), azaz a belső államhatárok eltörlésének időpontjától belkereskedelemnek, hivatalos megnevezéssel „Közösségen belüli kereskedelem” -nek számít. Az ilyen jellegű áruforgalom védővámok és egyéb mesterséges korlátozások nélkül történik (kivéve bizonyos állategészségügyi előírások betartatását), ugyanakkor itt export-támogatások alkalmazására sincs lehetőség.

Mivel az EU a világ legjelentősebb méz-importőr gazdasága, ennek megfelelően a Közösség gyakorlatilag nem exportál mézet, így természetesen nem is biztosít export-támogatást a kivitelhez. Ugyanakkor a méz behozatalát vámmal sújtja, melynek célja nem az import megakadályozása, hanem elsősorban a kerekedők hasznának csökkentése és saját vám-bevételeinek növelése. A vámok hozzájárulnak ahhoz is, hogy az EU méztermelőinek jövedelme ne csökkenjen, hiszen az olcsó importból származó méz számukra előnytelen árverseny kialakulásához vezetne.

Utószó

Az Európai Unióhoz történő csatlakozással a hazai termelők előtt egy többszáz-milliós piac nyílik meg, kiaknázzható értékesítési lehetőségekkel, a szabadon áramló szellemi, tőke és egyéb gazdasági javak korlátozás nélküli áramlásának előnyeivel.

A magyar termelés kedvező időjárási feltételek mellett meghaladja az évi 16 ezer tonnát, mellyel a Közösség jelenlegi méztermelő országainak rangsorában a harmadik-negyedik helyet töltene be. A hazánkban előállított méznek kb. 80 %-a exportra, ezen belül szinte kizárólag az Európai Unió országaiba kerül. A magyar méz az Európai Unióban elismert minőségű terméknek számít, ráadásul termelésünk igen jelentős része a Közösségben viszonylag ritka akácméz.

Egy átlagosnak tekinthető évben az EU-ba irányuló kivitelünk az ottani termelés 10 %-ának felel meg. A kedvező években 12 ezer tonna körüli nagyságrendű kiszállítással az Unió legjelentősebb kereskedelmi partnerei közé tartozunk. A csatlakozás a belső határok, illetve ezzel együtt a jelenleg még exportunkat sújtó vámok megszüntetését is jelenti, így a magyar méz versenyképessége jelentősen javulni fog az EU-n belül. Előnyös lesz számunkra, hogy az Unióba várhatóan első körben bekerülő kelet-európai országok közül egyedül Lengyelország termelése vethető össze nagyságrendileg a magyarral, ugyanakkor a lengyel méz korántsem örvend a magyaréhoz hasonló fokú elismertségnek, és az ország EU-ba irányuló exportja sem jelentős.

Mivel Magyarország csatlakozásának várható időpontjában az Európai Unió még nem lesz önálló méz tekintetében, minden bizonnyal az ismeretett támogatási program érvényben lesz, így abból a magyar méhészek is részesedhetnek.